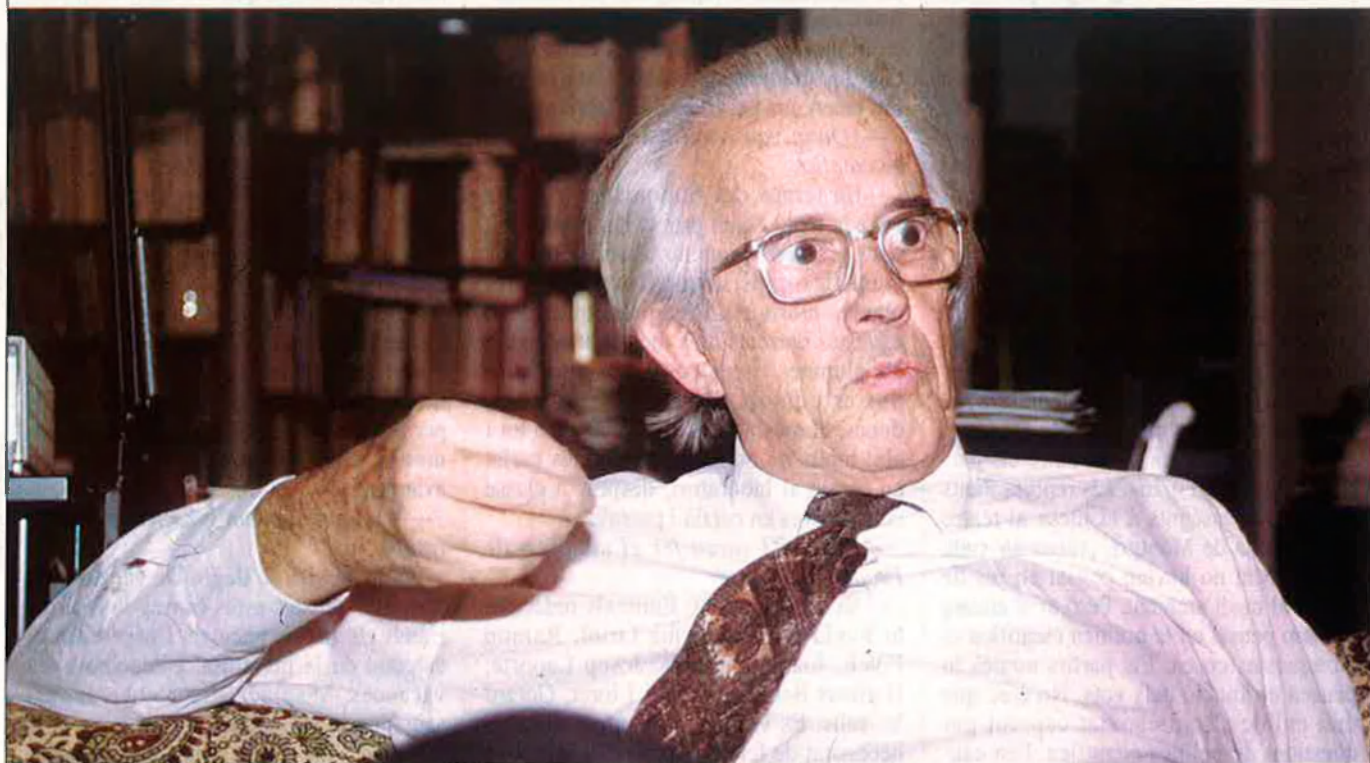

Entrevista a Enric Casassas

“Hem de treballar com si creguéssim en el futur”

Enric Casassas (Sabadell, 1920), catedràtic emèrit de química a la Universitat de Barcelona, ha presidit entitats com l'Institut d'Estudis Catalans i la Universitat Catalana d'Estiu. Ara ha rebut dos reconeixements públics per la seva dilatada trajectòria.

“Al IEC estem acabant la discussió sobre política científica en els diferents nivells, on dedicarem unes pàgines a la relació entre els Països Catalans”. C. PUÉRTOLAS

El premi de la Fundació Jaume I ha estat atorgat enguany al doctor Enric Casassas, que ja havia estat homenatjat a la Universitat Catalana d'Estiu l'agost passat.

—*¿Quina sensació li produeix, a un home de ciència, rebre homenatges?*

—Jo sóc professor i tota la meua vida he fet de professor. I quan acabes una classe no t'aplaudeixen mai; no saps mai si, als alumnes, els ha anat bé o no. Els professors estem acostumats a treballar sense rebre gratificació. A Prada vaig dir que no entenia per què em feien homenatges perquè, el premi, ja l'havia tingut fent la feina tan bé com he pogut. I quant al treball addicional al servei del país sempre m'ha semblat que eren coses de tràmit.

—*Vau començar a fer de professor a la universitat l'any 1950. ¿Com recordeu la institució?*

—Fèiem recerca igual com els químics alemanys del segle XIX. Hi havia el matràs, el tub d'assaig, el fogó i para de comptar. La ciència experimental es trobava en un estadi molt primitiu. A Catalunya hi va haver l'acció de la Mancomunitat, que dintre la Universitat va fer feina important. La Generalitat republicana no va tenir gaire temps de desenvolupar un sistema científic. I després va venir la guerra civil i la postguerra.

—*I després vau marxar als Estats Units. ¿Quin canvi, no?*

—Sí senyor. Vaig treballar amb Kolthoff, un holandès que va se'n va anar

als Estats Units. Era, probablement, el químic analític més important del món. Em va agradar veure la instrumentació que hi tenien: uns accessoris lligats amb un cordill i unes ampolles buides de Coca-Cola que servien de recipient. Això vol dir que treballaven al límit. Amb això vull dir que el científic mai no en té prou. Augmenten els diners i en fan falta més, perquè el científic tendeix a treballar al límit per poder arribar més lluny.

—*I després vau tornar. ¿Per què?*

—La meua carrera científica hauria estat molt més brillant allà. Però el sentiment de pertinença a una nacionalitat petita i oprimida em va fer tornar. Jo pertanyia a aquest país i havia de lluitar per aquest país. Vaig tornar i en veure els la-

boratoris i que no hi havia possibilitat d'aconseguir els instruments que tenia als Estats Units, vaig passar una de les pitjors èpoques de la meua vida.

—*¿Com participàveu en la lluita cultural?*

—Jo vaig tornar l'any 1955. Vaig treballar a la Junta Consultiva d'Òmnium. Després vàrem fer un embrió de Congrés de Cultura Catalana. D'altra banda, jo era un científic i havia de servir en primer lloc al meu país com a científic. Vaig pensar que havia de ser un científic al millor possible i així servir millor el país. Més endavant vaig llegir que Linus Pauling, el premi Nobel de Química i de la Pau, deia que el científic ha de servir la comunitat des de la seva posició de científic i en aquelles coses en què és competent. Com que cada vegada més problemes que es plantegen deriven de qüestions científico-tècniques, els científics tenim una oportunitat de participar molt directament.

—*Però creieu que al nostre país aquests temes creen debat?*

—Als polítics, els interessaven poc, i als votants, igual. Just quan s'havien començat a legalitzar els partits polítics, hi va haver una gran mortaldat de peixos al riu Ter. Es va fer un debat entre els partits —era l'any 75 o 76—. Els representants dels partits asseguts a la mesa al teatre de Torroella de Montgrí, ¡varen dir cada cosa...! Mai no havien pensat en res de referit al medi ambient. Però avui encara no hem pensat en la política científica ni en aquestes coses. Els partits només hi pensen en funció dels vots. No crec que mai enlloc s'hagi canviat cap vot per qüestions de política científica. I en canvi, en fonts d'energia, eliminació de residus, manipulació genètica, etc., hi ha un munt de coses que són vitals i que, a la gent, li agrada conèixer.

—*Es podria fer com a Suïssa, on la gent vota en referèndum coses com una llei de manipulació genètica. ¿O s'ha de deixar decidir als experts?*

—Si es deixa decidir als experts es pot arribar a les aberracions màximes, perquè els experts són els qui fan recerca i els qui volen els mínims impediments. Els experts són moltes vegades inhumans. Ara tenim l'exemple del Tractat de Maastricht. "La gent no l'entén", s'ha dit. "Tenim uns representants democràtics que poden votar per la gent". Això és un sofisma. Ningú no va votar en aquelles eleccions sabent què pensaven aquells diputats sobre el tema de Maastricht. Hi ha una cessió de confiança per a unes

persones en uns temes que han figurat en el seu programa polític. I si es fa una campanya d'informació, cada partit la farà al seu gust i es farà una pedagogia esbiaixada. Només els diaris independents, si és que n'hi ha, poden actuar, en certa manera, més objectivament.

—*Hi ha qui diu que avui no hi ha lloc per als nacionalismes, anant com anem cap a la unitat europea...*

—Els qui diuen que la ciència és universal, que anem cap a la unitat europea i els nacionalismes no hi tenen lloc són els defensors dels estats constituïts. Són els nacionalistes espanyols, els nacionalistes francesos, etc. Els qui volen mantenir unes estructures. Però les nacionalitats, les cultures nacionals, com la nostra, tenen una pervivència històrica.

—*¿Quan vau començar a fer classes en català?*

—En temps del franquisme. Alguna vegada tenia algun problema. Érem molt pocs professors que ho féssim. Entre els científics experimentalistes tenim les classes teòriques i les pràctiques. I en aquestes darreres tens més contacte amb els alumnes i tens converses amb un o dos estudiants. Parlar en català era, doncs, el més natural del món, però tot i així molts no ho feien. I si havies parlat en català al laboratori, després a classe començaves en català i passava.

—*I el 1972 varen fer el manifest de Prada...*

—Va ser important. Entre els redactors hi havia el meu germà Oriol, Ramon Folch, Joaquim Ramis, Josep Laporte, Heribert Barrera, Antoni Lloret, Gerard Vassalls. Es va fer un manifest sobre la necessitat de fer classes en català i es va redactar de manera que fos signat pel màxim de gent possible. Es titulava "El català, llengua d'expressió científica". Crec que va tenir repercussió i va fer canviar actituds.

—*I el 1976 Suárez va dir que era estúpid ensenyar ciència en català...*

—Hi ha una anècdota anterior, quan una persona a qui deien "Il·lustre professor" i que havia de ser alcalde socialista de Madrid va manifestar que ensenyar llengua catalana o història de Catalunya, bé. "Però ensenyar termodinàmica en català és una aberració". I això que era una persona culta i progressista. En canvi en Suárez ho deia per ignorància.

—*¿L'anglès és la llengua de la ciència?*

—A Suècia fan revistes especialitzades en anglès, molts llibres de text són en anglès i, moltes classes, les tenen en anglès. Però també tenen llibres molt im-

portants en suec i algun de traduït a diversos idiomes. I qui parla el suec? Quatre gats, menys que el català.

—*Però falten llibres de text en català.*

—Al Departament estan traduint un llibre de química general per a la universitat al català. Un llibre de cinquè, que compren vint persones cada any. No l'editarà mai ningú. Però a l'IEC publiquem llibres que poden ser útils per a professors de COU, per exemple.

—*I en general, ¿com veieu la situació de la llengua?*

—D'això, hi entenen els sociolingüistes. Alguns diuen que el català es morirà en quatre dies. D'altres, perquè no es mori el volen convertir en subproducte del castellà. Entre la gent veus actituds diverses. No crec que haguem d'estar desanimats, però tampoc amb gaire confiança. Els qui es confien són els qui diuen; "Ja estem en una situació normal". I aleshores ens relaxem.

—*¿I com ens afectaran les noves tecnologies?*

—De fet, l'ordinador és una eina i prou. El que compta és allò que tu hi escrius. I si l'ordre surt en castellà o anglès, és igual. Ara, també cal que hi hagi fulls per a comptabilitat en català i altres elements. Suposo que en això anirem avançant.

—*Vós també sou un gran lector de literatura, ¿oi?*

—Tinc el vici de llegir. De vegades, en dies molt tensos, estàs cansat de la feina i amb els nervis encetats i necessites el calmant de la literatura. I llegeixo a les vacances. M'agrada llegir novel·la, assaig, poesia i història.

—*I no sols llegiu, sinó que escriviu. ¿Per a qui?*

—Per a mi. Escric poemes i assajos. Jo ho escric i ho guardo. Però no m'he preocupat mai de publicar res. Un problema és que em distreu de la meua feina professional i ho haig de deixar. En la creació, sigui científica o literària, m'he trobat amb aquest problema. Cadascun ha de fer la seva feina. Una altra cosa són els hobbies.

—*¿Obrirà aviat l'Institut d'Estudis Catalans oficines al País Valencià i a les Illes?*

—No es farà tan de pressa com vaig anunciar a la Universitat Catalana d'Estiu. Les forces polítiques del País Valencià tenen posicions diverses. No se sap quines reaccions pot provocar una oficina del IEC, si serà favorable o contraproduent. Vénen de València i ens diuen que l'obrim ara mateix. I uns al-

"Augmenten els diners i en fan falta més, perquè el científic tendeix a treballar al límit per poder arribar més lluny".

C. PUÉRTOLAS

tres, també addictes nostres, ens diuen que no ens enredem, que els posarem en un compromís. I ens trobem en una actitud indecisa. Però acabarem muntant unes oficines per moure la presència de les societats filials del IEC, que són una eina eficaç, perquè incideixen molt en la comunitat científica.

—*¿Pot haver-hi una política de recerca de Països Catalans?*

—Al IEC estem acabant la discussió sobre política científica en els diferents nivells. Hi ha una cosa fàcil, que és parlar dels tractes amb la Generalitat de Catalunya i com podem influir en la seva política. Però també dedicarem unes pàgines a la relació entre els Països Catalans.

Però, és clar, també parlem de la necessitat de canvi del marc legal. Perquè en el marc actual una política científica conjunta o una política cultural o el que sigui conjunta, no la podem tenir entre Illes, País Valencià i el Principat. Per això fem una part d'utopia. Si tinguéssim oportunitat de treballar conjuntament i diners disponibles, ¿què hauríem de fer? Això és complicat i a més purament hipotètic.

D'altra banda, a les universitats de Castelló, València i Alacant hi ha una fracció de professorat que se sent pertanyent a la comunitat de Països Catalans.

I a les Illes i a les nostres universitats, també. Establir unes línies amb les quals es fomentés la cooperació seria important. Crec que seria possible organitzar una certa col·laboració. Però això vol dir establir prioritats i obtenir finançament. Aquesta política s'ha de fer amb els diners que es puguin treure de Madrid i de Brussel·les.

—*¿Passa la Universitat Catalana d'Estiu una crisi de creixement?*

—Un dels punts que ara discutim és el de la infraestructura. Crec que s'ha de continuar fent a la Catalunya del Nord, que és un dels territoris que més necessita cada any la presència de l'UCE. I concretament Prada és un bon lloc. ¿Com s'ha d'aconseguir més lloc perquè la gent pugui menjar millor i hi hagi més espai per a dormir? Aquest és el problema que hem d'afrontar.

—*Per a acabar voldria que em comentéssiu tres frases que es varen dir en l'homenatge que us varen fer a Prada. Pilar Rahola va dir que éreu un dels pocs ponts sòlids entre la rica tradició cultural i científica i les noves generacions d'intel·lectuals.*

—De la meva generació, molts ja estem a l'altra banda. La sort del país és que ja hi ha noves generacions que funcionen. Jo no he tingut mai por de barrejar-me amb el jovent. Al contrari, hi he

tingut molt d'interès. No m'he tancat al voltant de la meua generació perquè, d'aquesta interacció, en surt beneficiat especialment la persona gran, que entén noves idees.

—*Josep-Lluís Carod-Rovira va dir que éreu l'Einstein català.*

—¡Ui! Això va ser una frase literària, probablement relacionada amb el meu despenyat habitual. Fonamentalment volia dir això.

—*I Josep Benet va dir que éreu un obstinat que creu en el futur. ¿Com el veieu, el futur?*

—Això d'obstinat és veritat. Penses que podràs fer certes coses i només en realitzes el 5%. Superes la sensació de fracàs i això vol dir ser obstinat. És una de les constants de la meua vida, superar aquest sentiment de fracàs.

S'han de fer coses encara que sembli que no en traurem res. Crec que s'ha d'actuar com si creguéssim en el futur. I aquest condicional és una de les normes de la vida. Com si la feina fos eficaç. I el futur és molt llarg. D'aquí a mil anys ¿existiran Catalunya, Europa o Espanya? No ho sabem. No pensem en d'aquí a mil anys. ¿I d'aquí a quatre dies? Doncs, d'aquí a quatre dies estarem tan fumuts com ara.

Xavier Duran